

FEBRUARI 2001

Aktstycket

Medlemsblad från ArkivCentrum Örebro län

En av De grå, fd Örebro kvinnliga gymnastikförening som fro m 1941 kom att ingå i Gymnastikklubben Athena. Foto: Ragnar Hakeller.

Verksamhetsberättelse 2000 för Folkrörelsernas arkiv i Örebro län

Styrelsen för Folkrörelsernas arkiv överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för år 2000 till medlemmar och andra intresserade. Det nya årtusendets första år har varit framgångsrikt. Medlemsantalet fortsätter att öka och var vid årsskiftet 459. Eko-

nomin har varit i balans och material fortsätter att strömma in. Forskare och andra besökare har på allvar börjat hitta till ArkivCentrum, den nya kulturinstitution som drivs tillsammans med Örebro läns företagsarkiv. Här skapas en mötesplats för alla som

på olika sätt intresserar sig för historia och lokalhistoria. I detta årets första nummer av Aktstycket berättas också om när jazzen kom till Örebro och om Gymnastikföreningen Athena.

När jazzen kom till Örebro

Här diskuteras vilken skiva man ska välja. Fr v Erik Carlson, Knut Borg, Olle Askerlund och Bengt Melin (Bilden är från en träff med Musikernas jazzklubb, en av efterföljarna till Syncopation Club).

I Orkester-Journalen i mars 1936 rapporterades att en sk rytmklubb hade bildats i Örebro på initiativ av Filip Andersson (trombonist i Whisperings storband). Idén kom från England, där det fanns mängder av rytmklubbar efter influenser från USA. I Luleå fanns redan en hotklubb med 15 musikintresserade ungdomar och i Västerås verkade Syncopation Club.

Den 13 januari 1936 infann sig ett 20-tal intresserade på Silvanders konditori på Drottninggatan 21 i hörnet av Nygatan och Drottninggatan för att

starta klubben och välja styrelse.

Örebroklubbens huvudändamål skulle vara att genom föredragsserier, studiecirklar och spisning av jazzplattor under sakkunnig ledning »söka utvidga och förbättra medlemmarnas musikkultur« och samtidigt vara en kamrat-, nöjes- och sällskapsklubb.

Klubben döptes till Syncopation Club avdelning III Örebro och medlemmarna träffades sedan mer eller mindre regelbundet varje måndag, utom under sommarmånaderna, först på Kafé National på Rudbecksgatan och sedan i oli-

ka lokaler i stan.

På den första spisaraftonen invigdes klubbens nya, specialbyggda radiogrammofon. Korresponderande sekreteraren i klubben, Knut Borg, ställde upp med en del av sin egen skivsamling för avlyssning och inledde med den första och sista skivan i Parlophones New Rhythm Style-serie. Louis Armstrongs »tju-siga« Westend Blues från 1929 väckte sensation bland medlemmarna. Och jämförelser gjordes mellan Lew Stones och Casa Lomas inspelningar av

Forts på s 14

Arkivets styrelse

Arbetsutskott

Ordförande	Thord Strömberg, Lokalhistoriska Sällskapet i Örebro län
V ordförande	Bo Zetterlund, Örebro läns bildningsförbund
Sekreterare	Göran Henrikson, arkivchef, adjungerad
Kassör	Inger Martinsson, Örebro läns bildningsförbund Ingvar Andersson, Sveriges Blåbandsförbund Ragnar Åberg, Örebro kristna samarbetsråd

Övriga

Ingrid Gustafsson, Studieförbundet Vuxenskolan i Örebro län
Helge Hagberg, Örebro socialdemokratiska arbetarekommun
Hans Lundell, Karlskoga bildningsråd
Anna Kajsa Persson, Askersunds Föreläsningförening
Lasse Sjöberg, Örebro läns landsting
Brita Molin, Örebro kommun

Ersättare

Christer Blohm, Örebro Sportklubb Alliansen
Kerstin Gunnarsson, ABF Örebro län
Jonas Jönestam, LO-facken Örebro län
Sören Klingnéus, Västernärkes hembygdsförening
Gunilla Lindholm, Örebro kommunaltjänstemannaförening
Magnus Riseby, Folkpartiet i Örebro län
Arne Christianson, Örebro läns landsting
Arne Christianson ersattes under andra halvåret av
Åke Gustafsson

Revisorer

Ordinarie

Lennart Andersson, Studieförbundet Vuxenskolan i Örebro län
Lilian Wistrand NBV, Örebro län

Ersättare

Christina Häll-Björk, Örebro läns hyresgästförening
Björn Hagel, Örebro ABF-avdelning

Valberedning

Ulla Nyström, LO-facken Örebro/Lekeberg (sammankallande)
Göran Henrikson, adjungerad
Bengt Persson, Sällskapet Gamla Örebro
Ingrid Svedlund, Hallsbergs socialdemokratiska arbetarekommun.

Möten

Styrelsen har under året haft fyra sammanträden. Årsmötet hölls den 29 mars hos Frälsningsarmén i Örebro. 74 medlemsorganisationer hade sänt ombud. Utöver ombuden deltog ett tiotal personer i mötet. Efter årsmötesförhandlingarna föreläste *Gunnela Björk* på ett synnerligen intresseväckande sätt om *Kvinnor och politik i Örebro 1900–1950*. Föreläsningen inramades av vacker sång från *Örebro kvinnokör*.

Organisation

Arkivet är medlem i Folkrörelsernas arkivförbund, Föreningen Bergslagsarkiv, Örebro läns idrottshistoriska sällskap, Svenska Arkivsamfundet, Svenska historiska föreningen, och Föreningen Liv i Sverige.

Yvonne Bergman är kassör i Folkrörelsernas arkivförbund och ingår också i arkivförbundets ekonomigrupp samt dess bokgrupp.

Bo Fransson är ledamot i Folkrörelsernas arkivförbunds ADB-grupp och representerar arkivförbundet i Riksarkivets NAD-råd, där bla frågor om den Nationella arkivdatabasen behandlas.

Göran Henrikson är ordförande för Madli Kurdves minnesfond för nordiskt och baltiskt arkivsamarbete. Henrikson är också ledamot i Föreningen Bergslagsarkivs styrelse. *Yvonne Bergman* och *Bo Fransson* är revisorer i föreningen.

Göran Henrikson är ledamot i Nämnden för enskilda arkiv.

Yvonne Bergman representerar arkivet i Intressegruppen för Kulturhistoriska akademien för Örebro län. Bergman har vidare företrätt folkrörelse- och före-

tagsarkiven i Utvecklingsrådets strategigrupp – Kultur samt i Samrådsorganet för bibliotek och arkiv i Örebro.

Medlemmar

Arkivets medlemsutveckling är trots föreningslivets omstrukturering positiv. Flera nya organisationer har strömmat till och under 2000 har 16 organisationer tecknat medlemskap i Folkörelsernas arkiv. Samtidigt kan noteras att flera medlemsorganisationer har upphört, slagits ihop eller är vilande. 8 medlemmar har avförts under året. 2000 års nettotillväxt på medlemsidan är således 8.

Nya medlemmar 2000:

- Gäddesta småstugeförening
- Björkhaga socialdemokratiska förening
- Segelsällskapet Tisaren
- Poliskårens i Örebro spar kassa
- Kilsbergsfrämjandet
- Järnboås bygdegårdsförening
- Stjärnparadens vänner
- Nya Teatern – amatörteaterförening
- Riksföreningen Vita Bandet
- Norrbyås centerpartiavdelning
- Sällskapet Trädgårdsamatörerna Närke-kretsen
- Asker-Lännäs socialdemokratiska förening
- Bofors jägargille
- Karlskoga samkristna barnomsorgsförening
- Lindeortens LS av SAC
- Kommunals pensionärsförening avd 17, Karlskoga

Avförda medlemmar 2000:

- Örebro norra socialdemokratiska kvinnoklubb
- Vintrosa blåbandsförening
- Baptistförsamlingen Salem, Hallsberg
- Hovsta centerkvinnor
- Fredrika Bremerförbundet, Örebro-kretsen
- SSU i Karlskoga
- Västernärkes hembygdsförening
- VISIR i Örebro län

Vid årsskiftet 1998/1999 fanns 446 medlemmar. Vid årsskiftet 1999/2000 fanns 451 medlemmar och 2000-12-31 fanns 459 medlemmar.

Personal

Göran Hennikson, Yvonne Bergman och *Bo Fransson* har arbetat heltid under 2000. *Håkan Henriksson* har arbetat heltid i 8 månader och *Karin Sjöstedt* har arbetat 75 % under 2000.

Anders Hagström, Per Roth och *Magnus Jernström* har arbetat som praktikanter under hösten. Hagström från den 1 september, Jernström och Roth från den 1 november.

Carina Thärnquist arbetsprövade deltid i februari och mars. *Marie Höglund* var praolev under två veckor i april.

Per Roth arbetade på timarvodesbasis under våren under en sammanlagd tid på en månad.

Olle Bergström har som tidigare år arbetat ideellt på arkivet under 2000. Också *Inger Dahlin* har arbetat ideellt på arkivet under hösten.

På ArkivCentrum arbetar de bägge arkivföreningarna, Folkörelsernas arkiv och Örebro läns företagsarkiv, på ett väl integrerat sätt. Det innebär att Företagsarkivets personal under 2000, *Carl-Magnus Lindgren* och *Håkan Henriksson*, i hög grad har varit med och delat på arbetet på ArkivCentrum framför allt när det gäller servicen mot besökare och forskare.

Personalsituationen har varit ansträngd under året. Arkivet är extremt beroende av sina medarbetare och det finns inga marginaler att spela med. Behovet och betydelsen av engagerade och kunniga tillfälliga medarbetare som kunnat gå in vid behov är

stor.

Den ökade efterfrågan på ArkivCentrums tjänster och den »höga profil« de bägge arkivföreningarna gemensamt söker hålla tår på personalens krafter.

Ekonomi

Arkivets kostnader finansierades under året till sin huvuddel (47%) av Örebro läns landsting. Arkivchefen samt en hel och en trefjärdedelstjänst finansieras direkt av landstinget och arkivet självt har finansierat en två-tredjedelstjänst. Arkivets självfinansieringsgrad var under året 15%.

Örebro kommun och Nämnden för enskilda arkiv är också två viktiga bidragsgivare till verksamheten. Örebro kommun har tagit kostnaderna för en trefjärdedelstjänst på arkivet. Bildningsförvaltningens bidrag till arkivet är viktigt men underdimensionerat och motsvarar endast 7,1% av omsättningen.

Under 1998 infogades länsfolkrörelsearkiven i det statliga systemet med sk stödenheter i likhet med andra läns kulturinstitutioner. Från och med 1999 har detta stöd inte längre varit knutet till arkivchefslönen utan blivit ett allmänt verksamhetsbidrag.

Den insats som arkivets egna medlemsorganisationer står för genom sina medlems- och hyllavgifter är helt avgörande för föreningens ställning och en av grundpelarna i verksamheten. Inkomsterna från bokförsäljning etc har krympt starkt och är nu marginella.

Viktiga tillskott utgör inkomsterna från uppdragen i Karlskoga kommun.

De olika projekt som arkivet fortlöpande engagerar sig i, un-

der året ett IT-projekt med medel från KK-stiftelsen och Bergslagsprojektet med stöd från Framtidens kultur har naturligtvis en innehållslig sida; projektens syften är angelägna för verksamheten. Men de är också nödvändiga för att finansiera arkivets verksamhet. De offentliga bidragen är inte tillräckliga.

Så länge inte intäkterna från bidragsgivarna ökar är arkivet starkt beroende av egna inkomster såsom medlems- och hyllavgifter, försäljning, projekt och uppdragsinkomster.

Arkivets ekonomi har givit ett mindre överskott under 2000. Det har varit möjligt att radera ut det negativa kapital arkivet haft under två år. Under året erhöll arkivet 100 000 kr i återbäring för inbetalda pensionsavgifter från SPP. De har reserverats för personaländamål och inventarier.

För detaljer i ekonomin hänvisas till sammanställningarna på detta uppdrag.

Mottagna leveranser, ordnings- och förteckningsarbeten

Under 2000 har 272 (1999 – 368) leveranser inkommit till arkivet omfattande en volym på 77 hyllmeter (1999 – 58,85). Det är en minskning i fråga om antal men en kraftig ökning ifråga om volym. Det stora antalet leveranser år 1999 förklaras till stor del av att Arbetarrörelsens arkiv i Stockholm hade återsänt det äldre arkivmaterial från länet som tidigare förvarades där. De flesta leveranserna var små till omfanget.

Om man ser till materialet ur geografisk synpunkt så utgör arkiv från länsorganisationer 58%

Sammanställning över intäkter och kostnader för Folkrörelsernas arkiv 2000–2002

	Bokslut 2000	Budget 2001	Budget 2002
<i>Intäkter</i>			
Statsbidrag	115 650	118 950	120 000
Hyllbidrag	–	125 000	–
Landstingsbidrag	375 000	375 000	400 000
Kommunbidrag	200 000	200 000	275 000
SPP	100 000	–	–
FA-konferens	54 680	–	–
Medlemsavgifter	142 250	145 000	150 000
Hyllavgifter	115 850	118 000	168 000
Uthyrning av lokaler	5 490	7 000	7 000
Administrationsintäkter	122 382	150 000	150 000
Kurser	2 500	3 000	5 000
Försäljning	20 821	20 000	20 000
KK-stiftelseprojekt	100 000	–	–
Räntor/fonder	10 097	10 000	10 000
<i>Summa</i>	<i>1 364 720</i>	<i>1 271 950</i>	<i>1 308 000</i>
<i>Kostnader</i>			
Lokalkostnader	532 191	540 000	550 000
Personalkostnader	229 996	400 000	425 000
Administration	79 095	100 000	120 000
Resor/traktamenten/konf	50 410	50 000	50 000
Porton/frakter	31 019	30 000	35 000
Telekostnader	29 329	30 000	35 000
Litteratur/tidskrifter	26 792	25 950	26 000
Representation	9 123	8 000	8 000
Marknadsföring	18 027	20 000	20 000
FA-konferens	39 232	–	–
KK-projekt	194 667	–	–
Föreläsningar/arrangemang	6 649	10 000	10 000
Inventeringsprojekt	59 036	41 000	–
Ianspråkstagande av KK-fond	-98 207	–	–
Ianspråkstagande av inventeringsfond	-59 036	-41 000	–
Inventarier/avskrivningar	78 883	150 000	24 000
Reserveringar för personal & inventarier	121 000	-97 000	–
Övriga kostnader	3 689	5 000	5 000
Årets resultat	12 825	–	–
<i>Summa</i>	<i>1 364 720</i>	<i>1 271 950</i>	<i>1 308 000</i>

Sammanställning över samtliga medel för driften av Folkrorelsernas arkiv i Örebro län 2000

	Absoluta tal	%
Staten		
Enskilda nämnden	115 650	
AMS	99 530	
KK-stiftelsen	198 208	
Framtidens kultur	59 036	
<i>Summa statliga medel</i>	<i>472 424</i>	<i>16,78</i>
Örebro läns landsting		
Kostnad för 70 % av arkivchefstjänst	281 333	
Kostnad för 1,75 arkivarietjänst	666 587	
Verksamhetsbidrag	375 000	
<i>Summa landstingsmedel</i>	<i>1 322 920</i>	<i>46,98</i>
Örebro kommun		
Bildningsnämnden	200 000	7,10
Axberg-Hovsta KDN: kostnad för 75 % arkivarietjänst	178 580	6,35
<i>Summa Örebro kommun</i>	<i>378 580</i>	<i>13,45</i>
Karlskoga kommun		
Kostnad för arkivdepå	53 000	
Kostnad för forskar-/arkiveservice	38 000	
<i>Summa Karlskoga kommun</i>	<i>91 000</i>	<i>3,23</i>
Adolf Lindgrens stiftelse	16 025	0,57
SPP	100 000	3,55
Egna medel		
Medlems- och hyllavgifter	258 100	
Försäljning	26 311	
Rörelseintäkter	140 330	
Räntor/fonder	10 097	
<i>Summa egna medel</i>	<i>434 838</i>	<i>15,44</i>
<i>Summa totalt</i>	<i>2 815 787</i>	<i>100,00</i>

av den inkomna volymen (1999 – 10 %), medan riksorganisationerna står för 5 % (1999 – 29 %!). Andelen material från föreningar i länets kommuner domineras helt av Örebro kommun som står för 32 % (1999 – 39 %). Material från övriga kommuner utgör endast 5 % (1999 – 22 %). Material från distriktsorganisationer dominerar alltså inflödet under år 2000. Anledningen till den ovanligt höga siffran är att Röda korsdistriktet i Örebro län lämnat in drygt 30 hyllmeter handlingar.

Om man ser på det inkommande materialet ur organisationssynpunkt så dominerar handlingarna från sk övriga organisationer stort: 56 % (1999 – 18 %). Också här är Röda korsdistriktets stora leverans bakgrund till den höga siffran. Därefter kommer politiska organisationer med 16 % (1999 – 6 %). De fackliga arkivens volym var 7 % (1999 – 17 %), de religiösa 7 % (1999 – 20 %) och de kulturella organisationernas material var också 7 % (1999 – 18 %) av den inlämnade volymen. Material från nykterhetsrörelsen utgjorde endast 2 % av de inlämnade materialet (1999 – 19 %).

Av inkommande arkiv kan *Kvismare fågelstation*, *Stjärnparaden (Rudbecksskolan, Örebro)*, *Folkpartiets Kvinnoförbund i Örebro län*, *Segelsällskapet Tisaren*, *Ebeneserförsamlingen i Bångbro*, *Örebro amatörteaterförening*, *Energi för Sverige i Örebro län* och *Gymnastikklubben Athena* nämnas.

Det ordnade beståndet har vuxit med 167 volymer (1999 – 347) vilket motsvarar 9,3 hyllmeter (1999 – 19,81). Dessa utgörs av 20 nyförtecknade arkiv (1999 – 173) med 66 volymer (1999 – 229)

Balansräkning för Folkrörelsernas arkiv i Örebro län den 1 januari–31 december 2000

	2000-12-31	1999-12-31
<i>Tillgångar</i>		
Kassa	4 512,00	4 512,00
Organisationskonto	252 328,36	4 177,07
Avkastningsfond	125 552,68	119 423,99
Fakturafordringar	23 415,00	38 664,00
Förbetalda hyror	126 101,00	126 050,00
Övriga förbetalda kostnader	8 376,00	8 158,00
Övriga kortfristiga fordringar	650,00	–
Övriga fordringar	1 059,15	100 000,00
Fordringar Företagsarkivet	15 877,45	73 242,00
Inventarier	1,00	1,00
Summa	557 872,64	474 228,06
<i>Skulder</i>		
Skatter, anställda	10 346,00	5 294,00
Fakturaskulder	133 748,07	136 642,00
Upplupna arbetsgivaravgifter	17 085,00	7 355,00
Övriga skulder	118 200,00	116 000,00
Reserverat KK-stiftelsen	–	98 207,50
Reserverat bokfond	100 000,00	100 000,00
Reserverat personal & inventarier	130 000,00	–
Reserverat Bergslagsprojektet	40 963,50	–
Reserverat Adolf Lindgrens stiftelse	–	16 025,00
Balanserat resultat	-5 295,44	-11 325,97
Årets resultat	12 825,51	6 030,53
Summa	557 872,64	474 228,06

och 46 kompletterade och genomgångna arkiv (1999 – 105) med en tillväxt på 101 volymer, (1999 – 118).

Folkrörelsearkivet i Karlskoga har tagit emot 23 accessioner (1999 – 67). 11 arkivbildare (1999 – 2) har förtecknats. Tillväxten har varit 106 volymer (1999 – 23) volymer.

Den noterbara minskningen i antalet färdigförtecknade volymer under 2000 beror dels på att

några stora pågående förteckningsarbeten under hösten blir klara först under våren 2001, dels på att det varit nödvändigt att prioritera andra insatser såsom Folkrörelsernas arkivförbunds höstkonferens samt uppdrag som ger inkomster åt arkivet. Under 1999 hade arkivet dessutom tillgång till mer personal.

Förtecknade och accessionsförda arkiv läggs in i arkivets bestandsdatabas och är även sök-

bara över Nätet.

Bo Fransson har under året arbetat med ett annorlunda förteckningsprojekt åt Anhörigföreningen Estonia i Lindesberg, vars hela arkivbestånd digitaliseras, görs sökbart och läggs på CD-rom.

Fransson har också hjälpt Lindesbergs typografer med att redigera och på CD-rom ge ut avdelning 44:s av Svenska Typograförbundet alla protokollsböcker.

Inventeringsprojekt i Bergslagen

Tillsammans med folkrörelsearkiven i Värmland, Dalarna, Västmanland och Uppland har ett intressant inventeringsprojekt bedrivits i Bergslagen under 2000. Tio kommuner, alla med strukturproblem i varierande grad har dokumenterats. I vårt län har Hällefors och Ljusnarsbergs kommuner varit föremål för studien. Arbetet har gått ut på att undersöka vad som händer med invånarnas föreningsaktivitet i avindustrialiseringens spår och att rikta fokus på nya former för kollektiva aktiviteter såsom byalag, nätverk, kooperativ och liknande.

Yvonne Bergman har för vårt läns vidkommande ansvarat för projektledning. I projektet har *Helena Strömgren* arbetat. Hon har till sin hjälp också haft *Per Roth*. Till projektet har en referensgrupp av forskare knutits. För Örebro läns del har *Sören Klingnéus* representerat Örebro universitet.

Arbetet har dels bestått i en kartläggning av föreningslivet såsom det såg ut för 15–20 år sedan dels en studie av hur det ser ut idag. Fältarbete med inter-

vjuer samt utsändande av enkäter till föreningarna har varit viktiga inslag i verksamheten. Kurser i arkivteknik för föreningar hölls under hösten vid fyra olika tillfällen. Ett antal föreningshemsidor har också tankats ner från Nätet och sparats för framtiden.

De slutsatser som preliminärt kan dras är att det skett en stor nedläggning av föreningar i de bägge kommunerna. Ungefär hälften av de organisationer som fanns för 20 år sedan är borta idag. Hårdast har förändringen drabbat de klassiska folkrörelserna, i synnerhet de fackliga och politiska organisationerna. Detta behöver inte innebära, att föreningsaktiviteten har minskat. Hällefors kommun har fler föreningar år 2000 än den hade 1979. I Ljusnarsberg däremot är det färre föreningar idag än 1985, som är jämförelseåret för den kommunen.

I dag finns fler organisationer av hobby- och intressekaraktär och särskilt intressant är den nya byalagsrörelsen med ett starkt fäste i Ljusnarsbergs kommun. De lokala politiska partierna i de två kommunerna är också värda uppmärksamhet.

En rapport från studien i Örebro län har ställts samman i februari 2001.

Referensgruppen med forskare har visat stort intresse för projektet och avsikten är att forskarna under 2001 går in med en större ansökan till Riksbankens jubileumsfond med avsikt att följa upp och fördjupa studierna kring demokratin och föreningslivets förändring.

Karlskoga

Folkrörelsearkivet

Sedan 1994 ansvarar arkivet också för skötseln av Folkrörelsearkivet i Karlskoga. Arkivet tillhandahåller kvalificerad forskarservice en dag varannan vecka på plats i Karlskoga.

Arkivlokalen i Karlskoga bibliotek används som depå till Folkrörelsernas arkiv och föreningarna i Karlskoga, som har material på arkivet, har i de flesta fall blivit medlemmar i arkivet under samma förutsättningar som andra föreningar i länet. Arkivdepån i Karlskoga finansieras fullt ut av Karlskoga kommun och ett avtal mellan Karlskoga kommun och Folkrörelsernas arkiv reglerar ansvar och insatser parterna emellan. *Yvonne Bergman* ansvarar för arbetet i Karlskoga. Till sin hjälp har hon haft *Håkan Henriksson*.

Kommunens arkiv

Engagemanget i Karlskogas folkrörelsearkiv har lett till att Karlskoga kommun sedan flera år anlitar arkivet för att få hjälp med kommunens arkivfrågor. Under 1994 och 1995 förtecknades således kommunens handlingar i centralarkivet. Från och med 1997 har verksamheten trappats ned och tonvikten har legat på handlednings- och dokumenthanteringsinsatser i kommunens förvaltningar. Också kompetenshöjande insatser för registratörer och arkivredogörare i förvaltningarna ingår i arbetsuppgifterna. *Yvonne Bergman* ansvarar för verksamheten i Karlskoga kommun.

Aktstycket

Under 2000 utkom ArkivCentrums medlemstidning *Aktstycket* med fyra nummer, varav

ett sommar- och ett julnummer. I Aktstycket publiceras kallelser och verksamhetsberättelser för folkrörelse- och företagsarkiven. Här ges också utrymme för presentation av arkivmaterial och historiska artiklar och annat som kan vara av intresse för läsekretsen. Också under 2000 spreds Aktstycket till en bredare krets av politiker och andra beslutsfattare samt media som ett led i ArkivCentrums informations- och förankringsarbete. Aktstycket publiceras också på ArkivCentrums hemsida.

Internet/hemsida

Idag utgör Internet ett viktigt kommunikationsmedel för allt fler. Att finnas på Nätet är absolut nödvändigt för en verksamhet som vill synas och som vill vara nåbar dygnet runt. Att satsa på en aktuell och attraktiv hemsida med informationsbredd och informationsdjup har hög angelägenhetsgrad för arkivet.

www.arkivcentrum.t.se är arkivets hemsidesadress. Bo Fransson är webmaster. Han har utformat hemsidan och fyller den kontinuerligt med ett informativt innehåll. På hemsidan finns uppgifter om öppettider, arkivbestånd, nyheter och mycket annat. Här kan man också göra inköp från det sortiment av litteratur, vykort m m som finns på ArkivCentrum. Hemsidan har ett flertal länknings till andra hemsidor. Hemsidan har under 2000 haft 13200 besök vilket innebär en fördubbling jämfört med 1999 års 6584 besök. Besök på sidan har gjorts från hela världen och varit särskilt många på hemsidans presentation av Karlskogas Kultur & Historia.

Brevprojekt

Det brevprojekt som initierats av och under 1997 och 1998 drivits tillsammans med Linköpings universitet, Tema Teknik och Social förändring avslutades formellt under 1999.

En registrering påbörjades i november 1998 med *Eva Dahlström* som hade till syfte att skapa ett digitalt register över de ca 7000 inkomna breven. Den registrering som gjorts är emellertid hittills analog men förberedd för digitalisering. Merparten av breven är registrerade och *Inger Dahlin* har under hösten 2000 fortsatt arbetet med de ännu icke registrerade materialet. *Bo Fransson* förberedde samtidigt för en digital registrering som påbörjades av *Dahlin* i december månad.

Karlskoga på Nätet

Det under 1999 påbörjade samverkansprojektet för att höja IT-kompetensen hos arkiv- och museipersonal i Örebro län fortsatte och avslutades under första halvåret 2000. Projektet som leddes från ArkivCentrum stötades av Kunskaps- och Kompetensstiftelsen och var ett s.k ABM-projekt (A för arkiv, B för bibliotek och M för museum). En ledningsgrupp med representanter från Länsbiblioteket, Karlskoga bibliotek, Länsmuseet, Stadsarkivet i Örebro och ArkivCentrum ansvarade för projektets genomförande.

Under 1999 hölls ett antal kurser i Internetsökning och e-posthantering. Vidare hölls i projektets andra steg hösten 1999 och vintern 2000 ett stort antal kurser i fördjupat hemsidesbyggande för en mindre grupp deltagare från några av länets ABM-insti-

tutioner. Samtliga kurser i steg 1 och 2 var kostnadsfria för deltagarna.

Parallellt och i samklang med dessa kurser satsade projektet i steg tre på att presentera och göra ABM-institutionernas material åtkomliga på Nätet. Den del av länet som valdes ut för detta pilotprojekt var Karlskoga. En »Karlskogagrupp« inom projektet som satte igång under hösten 1999 arbetade intensivt under våren med att lägga ut kulturhistorisk information om Karlskoga på Nätet.

I stället för att Karlskogas bibliotek och arkiv, Länsmuseet och Företags- och Folkrörelsearkiven presenterar sina bestånd, bibliografier etc i var sitt digitalt rum, skapades här en gemensam »fjärde dimension«, där informationen från de olika kulturarvssektorerna samtidigt är tillgängliga. Det var första gången i vårt län som arkiv, bibliotek och museer samarbetade på detta vis och det hade ett stort värde att de olika professionerna lärde känna varandras mediestruktur, arbetssätt och »kultur«.

Under våren hölls två ABM-dagar, den 19 och den 26 maj, för all arkiv-, biblioteks och museipersonal i länet varvid arkiven i Örebro, Stadsbiblioteket i Örebro och Örebro läns museum presenterade sig och sina verksamheter för kollegerna. I samband med detta bjöds deltagarna på lunch. 61 personer deltog i dessa ABM-dagar.

I juni gick projektet »i mål« och på en presskonferens i Karlskoga den 21 juni kunde hemsidan högtidligen överlämnas till representanter för Karlskoga kommun samtidigt som en rapport om projektet sändes till KK-stiftelsen.

Karlskoga bibliotek kommer att fortsätta att arbeta med sidan som har adressen

www.arkivcentrum.t.se/karlskoga/kultur&historia/intro.htm

För projektet i sin helhet ansvarade *Göran Henrikson*. *Bo Fransson* var projektets webmaster. *Håkan Henriksson* medarbetade också i projektet.

Den 6 december gjorde en representant för KK-stiftelsen, Björn Lindh ett utvärderingsbesök på ArkivCentrum och träffade då delar av ledningsgruppen.

Representation, studiebesök, kurser

Göran Henrikson representerade arkivet på ett möte mellan Örebro kommuns bildningsförvaltning och kommunens kulturföreningar den 1 mars. Mötet ägde rum i ArkivCentrums lokaler.

Olle Bergström har under året deltagit i fyra sammanträden med arbetsgruppen för *Läsaren. Bibliotek för väckelsehistoriska studier*.

Bergström har vidare deltagit i en 30 timmars kvällskurs i Lokal kyrkohistoria under året.

Henrikson deltog den 9 mars i en konferens om EU och kulturen på Örebro Slott.

Bo Fransson och *Håkan Henriksson* deltog inom ramen för ABM-projektet den 28 mars på en IT-konferens i Lund. Därvid besöktes även Stadsbiblioteket i Malmö och det nya Kungliga biblioteket i Köpenhamn.

Den 29 mars deltog *Karin Sjöstedt* och *Bo Fransson* på en temadag i Stockholm arrangerad

av Svenska Arkivsamfundet. Arkivariens yrkesroll i förändring var dagens tema.

Den 31 mars hade *Delegationen för Industrisamhällets kulturarv* en hearing med kulturarvsansvariga i Örebro och Värmlands län på residenset i Karlstad. *Göran Henrikson* representerade ArkivCentrum.

Den 7 april anordnade kristdemokraterna ett seminarium om kulturpolitik på rådhuset i Örebro under medverkan av riksdagens kulturutskotts ordförande *Inger Davidsson*. *Göran Henrikson* deltog i konferensen.

Yvonne Bergman deltog den 11–12 april i ett idéseminarium om arkivsamverkan och utåtriktad arkivverksamhet i Stockholm. Seminariet hade ordnats av Svenska Arkiv i Samverkan för Synlighet (SASS).

Göran Henrikson representerade ArkivCentrum den 18 maj då Örebro universitets forskningsarkiv invigdes. Som gåva överlämnades CD-romskivan *Järn & Skor*.

Yvonne Bergman representerade Folkbrörelsernas arkivförbund på Arkiv- och dokumentmässan i Sollentuna 3–4 maj, där boken *Dokumenthantering i företag och organisationer – en kvalitetsfråga* presenterades. Bergman hade ingått i den bokgrupp som tagit fram boken.

Den 11 maj deltog personalen på ArkivCentrum i Bergslagsarkivs årsmöte och utflykt till Grängesberg.

Den 25–27 maj deltog *Bo Fransson* i Den Nordiska Arkivkonferensen i Århus i Danmark. På konferensen behandlades bland annat arkiven och de moderna medierna.

Karin Sjöstedt, *Håkan Henrikson* och *Göran Henrikson* deltog

Revisionsberättelse

Undertecknade, utsedda att granska Folkbrörelsernas arkiv i Örebro län räkenskaper och förvaltning för år 2000, får härmed avge följande berättelse.

Räkenskaperna har granskats och befunnits vara ordentligt förda samt alla inkomster och utgifter försedda med verifikationer. Kassörens årsrapport har granskats och överensstämmer med räkenskaperna.

Vid revisionen har vi sålunda funnit att allt är i sin ordning och föreslår mötet

att ge styrelsen och kassören ansvarsfrihet för den tid revisionen omfattar

att fastställa balans- och resultaträkning.

Örebro den 23 februari 2001

Lennart Andersson
Lennart Andersson

Lilian Wistrand
Lilian Wistrand

den 29 och 30 maj i Folkbrörelsernas arkivförbunds stämma och kurs i Härnösand. *Yvonne Bergman* deltog också i egenskap av FA:s kassör. *Göran Henrikson* representerade arkivet. *Bo Fransson* medverkade den 30 och 31 i en IT-kurs för FA:s medlemmar.

Fransson deltog den 15 juni i en introduktionsdag på Riksarkivet om dataprogrammet Arkis II.

Karin Sjöstedt har under hösten följt Lokalhistoriska sällskapets kurs *Lokalhistoria i Örebro län*.

Göran Henrikson och *Håkan Henriksson* deltog den 13–14 oktober på De Svenska Historiedagarna i Karlstad.

Den 1–2 november deltog personalen i Folkbrörelsernas arkivförbunds höstkonferens i Örebro.

Den 9 november deltog *Olle Bergström* i ett symposium om frikyrkornas historia på Örebro missionsskola.

Besökare, undervisning, forsknings- och bildningsarbete

I ArkivCentrums forskarsals besöksloggare har under 2000 noterats 598 forskarbesök (1999 – 680 st), vilket är en minskning med 12 % mot föregående år. Liggare förs gemensamt för de bägge samverkande arkiven.

Ett stort antal gruppbesök har också avlagts på ArkivCentrum under året. 79 grupper (1999 – 75 st) omfattande 1517 personer (1999 – 1256 st) personer besökte arkivet. Tillsammans med besökarna på Arkivens Dag, 200 personer, (1999 – 185 st), och 8 enskilda besök blir antalet 1725 st (1999 – 1441 st). Sammantaget blir antalet besök under 2000 2323 (1999 – 2121 st).

Arkivens omfattande källmaterial används fortlöpande av olika slags forskare, både fritidsforskare, studenter och akademiska forskare. 1644 volymer (1999 – 1499) har tagits fram till forskarna – 939 st (1999 – 1024)

från Folkrörelsearkivets och 705 (1999 – 475) från Företagsarkivets magasin. Från Folkrörelsearkivet har dessutom 48 volymer (1999 – 85 st) lånats ut utanför institutionen. Siffrorna för Folkrörelsearkivets del innebär en minskning från föregående år med 122 volymer eller 11 procent.

Antalet arbeten gjorda på arkivets material är omfattande och visar i sin mångfald hur många olika forskningsinsatser som kan göras. Följande skrifter och uppsatser, helt eller delvis baserade på källmaterial från folkrörelsearkivet har lagts fram under 2000.

Andersson, Camilla, *Kvinnororganisationen inom socialdemokratin i Kumla kommun under 1900-talet.* C-uppsats i Historia, Örebro universitet. VT2000.

Edmark, Lina, *Missionen och den koloniala frigörelsen i Belgiska Kongo.* B-uppsats i Historia, Örebro universitet. VT 2000.

Gerth, Kristin, *Rashygien i Reformatorn, nykterhetsföreningen IOGT:s tidning 1900–1915* B-uppsats i Historia, Örebro universitet. VT 2000.

Hansson, Carolina, *1950-talets husmodersdecennium och konflikterna kring husmodersidealet i Örebro.* B-uppsats i Historia, Örebro universitet. HT 2000.

Hellstrand, Martin, *Idrottsrörelsens framväxt i Sverige – en studie av två idrottsföreningars bildande i Örebro.* B-uppsats i Historia, Örebro universitet. VT 2000.

Hylander, Göran, *Pingstväckelsen och brytningen med Svenska Baptistsamfundet i Ljusnarsberg. Baptist- och pingstförsamlingarna i Ljusnarsberg under de tre första decennierna på 1900-talet.* Uppsats i Kyrkohistoria, Uppsala universitet. VT 2000.

Hylander, Göran, *Pingst- och baptistförsamlingarna i Ljusnarsberg. En undersökning av medlemsutvecklingen och dess följder för baptist- och pingstförsamlingarna i Ljusnarsberg från omkring 1930 och*

fram till 1989. C-uppsats i Historia, Örebro universitet. HT 2000.

Ilias, Evagelia, *Hemtjänsten i Örebro under 1930- och 1940-talen. Ett initiativ taget av de kvinnliga föreningarna, Örebrokretsen av Svenska Röda Korset och Nya Husmodersföreningen.* B-uppsats i Historia, Örebro universitet. VT2000.

Ilias, Evagelia, *Fackföreningsrörelsen och arbetskraftimporten.* C-uppsats i Historia, Örebro universitet. HT2000.

Johansson, Fredrik, *Strukturomvandling av Örebros södra innerstadsdel 1950–1960.* B-uppsats i Historia, Örebro universitet. HT 2000.

Johansson, Joakim, *Att frålsa ryssar.* C-uppsats i Historia, Örebro universitet. HT 2000.

Jonsson, Helena, *Kvinnor, skor och facklig organisering. En studie om kvinnors fackliga engagemang vid Örebros skofabriker 1907–1909.* B-uppsats i Historia, Örebro universitet. HT 2000.

Karlsson, Marika, *Örebro läns döfstumskola. Undervisningsmetod – skolans målsättning och synen på dövstumma.* C-uppsats i Historia, Örebro universitet. HT 2000.

Nilsson, Kristina, *I hemarbetets tjänst. En studie i de Kooperativa Kvinnogillenas verksamhet, med inriktning på Gyttorps kooperativa kvinnogille.* B-uppsats i Historia, Örebro universitet. HT 2000.

Nilsson, Mikael, *Atomvapenfrågan på regional och lokal nivå i Örebro län.* C-uppsats i Historia, Örebro universitet. VT 2000.

Pettersson, Anna, *»Härtill är jag nödd och tvungen« Storkommunreformen 1952. En studie av sammanslagningsprocessen i fyra landskommuner.* C-uppsats i Historia, Örebro universitet. HT2000.

Serrander, Chester, *Kväggeshyttans hyttelag, om bergsmännens förändrade roll under 1800-talet.* C-uppsats i Historia, Örebro universitet. VT 2000.

Wallin, Christina, *Kvinnorna i fackföreningarna och i den socialdemokratiska kvinnoklubben i Örebro 1950–1960-tal.* C-uppsats i Historia, Örebro universitet. HT 2000.

Wikman, Jenny, *Kvinnan som höll männen på mattan. Greta Adrian som ledare för manliga gymnaster.* B-uppsats i Historia, Örebro universitet. HT 2000.

Österberg, Jessica, *Kvinnlig rösträttskamp i Örebro 1903–1921. Mot- och framgångar för boggar- och arbetarkvinnor.* B-uppsats i Historia, Örebro universitet. HT 2000.

Liksom tidigare år har universitetets elever i historia och ekonomisk historia haft lektioner på arkivet, då ArkivCentrums material och uppslag till uppsatsämnen diskuterats. Också under 2000 har Komvux- och gymnasieelever i Örebro och Hallsberg besökt arkivet.

Utöver studenter och skolelever har en rad andra grupper besökt arkivet såsom tex Örebro stads- och hantverksförening, Morgonbadarklubben Delfinen och PRO Handels. Arkivet har också haft studiebesök av arkivkolleger från hela landet. Västmanlands arkivförenings styrelse, personalen på Stadsarkivet i Karlstad, styrelse och personal från Älvsborgs läns folkrörelsearkiv besökte ArkivCentrum under året. Chefen för Tjänstemannarörelsens arkiv och museum, Arne H Eriksson, besökte arkivet den 23 februari och riksarkivarie Erik Norberg besökte arkivet den 18 maj. Riksdagens kulturutskotts ordförande Inger Davidsson besökte ArkivCentrum den 7 april.

Tre föreningar, Riseberga Rediviva, Lokalhistoriska sällskapet samt Örebro stads- och länsbiblioteks vänförening har haft sina årsmöten på ArkivCentrum.

De visningar och presentationer som genomförs i samband med studiebesök och möten är ett mycket viktigt medel för att förankra arkivet och möda läggas ner på att göra presentationerna

trevliga och informativa. Visningarna har genomförts av *Håkan Henriksson*, *Yvonne Bergman* och *Göran Henrikson*.

Under året har *Yvonne Bergman*, *Göran Henrikson* och *Håkan Henriksson* medverkat med föreläsningar på Lokalhistoriska sällskapets kurs Lokalhistoria i Örebro län. *Göran Henrikson* och *Håkan Henriksson* har ansvarat för undervisningen för universitetets studenter om materialet på ArkivCentrum.

Göran Henrikson presenterade ArkivCentrum för Rotary i Kumla den 5 juni och Örebro Rotaryklubb den 22 november. Den 15 november höll han föredrag om levnadsminnen från Västernärke i Hidinge församlingshem.

Håkan Henriksson föreläste om gruvarbetets historia för Medborgarskolan i Lindesberg den 21 september.

Lokalhistorisk kurs

Lokalhistoriska sällskapets kurs i Lokalhistoria i Örebro län som drivs i samarbete med ArkivCentrum har blivit en stor framgång. Under varen avslutades kurs nummer två.

Kursen, som behandlar Örebro läns historia från stenåldern och framåt, hämtar många av lärarkrafterna från universitetet.

Den tredje kursen drogs igång i september 2000 och har lockat 40 deltagare. Utöver Sällskapets och Folkrörelsearkivets medlemmar hade medlemmarna i Örebro läns hembygdsförbund och Ordfront i Örebro län inbjudits att delta i kursen.

Kursens växande framgång visar, att det finns ett intresse och ett behov av en fördjupad kunskap om Örebro län.

Kursledare är *Yvonne Bergman*

och *Sören Klingnéus*, vilka också medverkar som lärare. Lärarna hämtas från universitet, Örebro läns museum, Örebro stadsarkiv, ArkivCentrum och Lindesbergs museum. Kursen är ett utmärkt exempel på ett positivt samarbete mellan kulturarvsverksamheter i länet. Huvudman för kursen är Lokalhistoriska Sällskapet i samarbete med Folkuniversitetet och ArkivCentrum.

Arrangemang och utåtriktade aktiviteter, Arkivens Dag

Den 25 januari hölls under Hindermsässan en mycket välbesökt seminarium på ArkivCentrum under titeln *1900-talet i backspejeln*. Medverkande var *Peter Aronsson* från Växjö universitet som belyste folkstyrets utveckling, *Yvonne Hirdman*, Stockholms universitet, som diskuterade kvinnornas 1900-tal samt *Thord Strömberg*, Örebro universitet, som satte folkhemsbygget under debatt. *Göran Henrikson* var samtalsledare. Samtalen bandades och lades därefter ut på arkivets hemsida.

Mötet lockade 90 åhörare och arrangerades i samarbete med Örebro läns museum och Örebro universitet.

Den 8 april arrangerades i samarbete med Föreningen Ordfront en diskussionskväll med Demokratiutredningens sekreterare *Erik Amnå* under rubriken *Den sårbara demokratin*. 30 intresserade deltagare tog tillfället i akt att få höra om och diskutera Demokratiutredningens slutsatser.

Den 10 maj kom 75 intresserade för att lyssna till författaren *Torbjörn Säfwé* som berättade om sin bok *Var inte rädd*. Mötet

hade arrangerats av Ordfront i samarbete med ArkivCentrum och En Bok För Alla.

Vecka 45 blev intensiv för ArkivCentrums personal. Den 10-12 november ägde länets bokmässan *Bokmalen* rum och lördagen den 11 var det Arkivens Dag. På Bokmalen i Örebro slott delade de bägge arkivföreningarna bord med Örebro läns museum och Örebro läns hembygdsförbund. Mässan blev en framgång för ArkivCentrum som hade en bra försäljning inte minst av Örebro läns företagsarkivs nya bok *Bergslag* samt Folkrörelsearkivets gamla succé *Doris, Snoddas och alla vi andra*. Många goda kontakter skapades också.

Arkivens Dags som nu hölls för tredje gången lockade 200 personer till ArkivCentrum. Här fanns en tipspromenad, antikvariat i samarbete med Lokalhistoriska sällskapet, visningar av magasinerna två gånger i timmen och visningar av Örebrobilder av Sällskapet gamla Örebro.

Höjdpunkten var ett föredrag av historikern *Kalle Bäck* från Linköping som höll ett mycket uppskattat föredrag, *Den besvärliga svärmodern – myt eller verklighet*, åhört av 60-talet personer.

Arkivens Dag pågick över hela landet och i Örebro län medverkade hela 13 arkiv med sammanlagt 955 besökare. En arbetsgrupp med *Göran Henrikson* som sammankallande hade lett förberedelserna i länet. En gemensam annons sattes in och den historiska tipspromendaden var också gemensam. Arrangemangen den 11 november fick en bra mediatäckning i länets tidningar.

Folkrörelsernas arkivförbunds höst- konferens

Den 1-2 november ansvarade Folkrörelsearkivet för arkivförbundets höstkonferens. Denna konferens vänder sig både till arkivens anställda och arkivens och övriga medlemsorganisationers förtroendemän. Arkivets förberedelser hade pågått sedan försommaren och kunde genomföras enligt planerna och med ett gott resultat.

Temat för konferensen var folkstyrets problem och utveckling. Första dagen inleddes med ett föredrag av historikern *Gunnela Björk*, Örebro, betitlat *Kvinnornas Örebro – En historia om lust och lidande*.

Eftermiddagen hade två teman. Det första var *Den sårbara demokratin – om medborgardygder i en modern tid*. Här medverkade statsvetarna *Erik Amná*, *Ingemar Elander* och *Gun Hedlund* från Örebro universitet samt Örebropolitikern *Staffan Werme*.

Det andra temat var *Att utveckla demokratin. Om bygderörelse och närdemokrati*. Här medverkade *Akko Karlsson* från Folkrörelserådet Hela Sverige ska leva, Västervik, statsvetaren *Gullan Gidlund* från Örebro universitet samt politikerna *Johnny Andersson*, Örebro och *Inga Davidsson*, Kumla. Samtalsledare vid bägge seminarierna var arkivets ordförande *Thord Strömberg*.

Följande dag löpte två parallella arrangemang fram till lunch, dels en kurs i dokumenthantering, som hölls på ArkivCentrum, dels ett föredrag om juridiska aspekter på förtroendeuppdrag samt frågor och diskus-

sion kring arkivens verksamhet.

Örebro kommun bjöd första dagen, med fullmäktigeordförande *Torgny Larsson* som värd, på lunch. Örebro läns landsting var med och sponsrade första konferensdagens festmiddag med landstingsrådet *Sölve Persson* som värd. Arkivförbundet hade skjutit till 20 000 kr till finansieringen av konferensen.

Drygt 60 personer hade lockats till konferensen. Från arkivets styrelse deltog *Thord Strömberg* och *Åke Gustafsson*. Konferensen hölls i Vasakyrkans lokaler.

Avslutning

Vårt tredje år på ArkivCentrum har varit ett bra år. Fyllt av hårt arbete men också av goda resultat.

De fina erfarenheterna av de nya lokalerna från de två första åren har förstärkts. Under året påbörjades en mötesverksamhet med föredrag och diskussioner som var mycket lovande. ArkivCentrum håller på att bli en plats för studier, forskning, kurser och samtal om samhället och historien.

Medlemsantalet har fortsatt att öka och arkivmaterial flyter in i en strid ström. Uppsatser och studier av olika slag produceras flitigt av studenter och forskare. Jämfört med året innan har emellertid en viss avmattning kunnat skönjas härvidlag. Antalet besökare och nyttjare fortsätter dock att stiga och på ArkivCentrums hemsida fördubblades antalet besök jämfört med året innan.

Två projekt har engagerat arkivet under året. Det ena – där arkivarier, bibliotekarier och museitjänstemän samarbetade i IT-frågor och där en uppmärksam hemsida publicerades –

Arbetsplan för 2001–2002

- Fortsatt arbete med att nå en hållbar lösning på arkivets ekonomisering.
- Öka insatserna i ordnings- och förteckningsarbetet.
- Bygga ut hyllkapaciteten med en första etapp 2001.
- Följa upp och fördjupa inventeringsprojektet i Ljusnarsberg och Hällefors kommuner.
- Odla och utveckla kontakterna med länets kultur- arvsinstitutioner, universitet och folkbildning.
- Fortsatt förankring av ArkivCentrum i hela länet.

avslutades under sommaren. Det andra projektet, som handlade om föreningsutvecklingen i Bergslagen, påbörjades under året och avslutades i februari 2001.

Fortsatt möda har lagts ner på att förankra ArkivCentrum i länet och på att bygga nätverk till andra kulturarvs- och kulturverksamheter. Erfarenheterna av att samarbeta med andra har varit mycket goda och utvecklande. IT-projektet var ett sådant exempel, Arkivens Dag-verksamheten ett annat.

På det nationella planet har arkivet bli medverkat som arrangör för en uppskattad konferens i Örebro för Folkrörelsernas arkivförbund.

När det gäller det grundläggande ordnings- och förteckningsarbetet har det varit mindre framgångsrikt. Mer arkiv kom in än vad som förtecknades. Klyftan mellan inflöde och uppordning har vuxit. Skälen är flera, men en viktig anledning är att

arkivets personal måste engageras i verksamheter som ger inkomster. Detta leder till att den inre verksamheten blir eftersatt.

Satsning på de olika verksamhetsgrenarna på ArkivCentrum har ställt ökade krav på personal och ekonomi. Här finns en klyfta mellan uppdrag och ambitioner å ena sidan och resurser å den andra. Under året har styrelsen ägnat de ekonomiska frågorna särskild uppmärksamhet. Örebro kommun, vars anslag är relativt blygsamma i förhållande kommuninnevärnarnas nytta av ArkivCentrum, har bearbetats.

Medlemsorganisationerna kommer på årsmötet att få ta ställning till en förändrad hyllavgiftskonstruktion som, om den godtages, kommer att bidra med ökade intäkter. Det är styrelsens förhoppning att också Örebro kommun framdeles kommer att höja sina anslag till verksamheten.

Ett bra resultat är en följd av många insatser och stöd. Hit hör en engagerad, kunnig och slitstark personal, men också intresserade och solidariska medlemsorganisationer. Vålligt och uppskattande ekonomiskt

stöd till verksamheten är också en nödvändig förutsättning. Detta har erhållits från flera håll, alla lika nödvändiga: Örebro läns landsting, Riksarkivet samt Örebro och Karlskoga kommuner har varit de viktigaste bidragsgivarna. Kunskaps- och Kompetensstiftelsen liksom Stiftelsen Framtidens kultur har också varit av stor betydelse genom sina projektstöd. Till alla dessa vill styrelsen avslutningsvis framföra ett varmt tack.

Örebro i februari 2001
Styrelsen

Forts från s 2

White Jazz. De flesta ansåg att den förstnämndes inspelning var »avgjort bättre« än originalet.

Månaden efter spisade man två album med klassisk swingmusik, skivor som sedan kom att bli de mest flitigt spelade i klubbens skivförråd.

För att blanda upp skivspelandet och för att finansiera den ordinarie klubbverksamheten ordnade klubben dansaftnar i Sportpalatset. Och för att slippa den lokala nöjes-skatten lät man trycka upp medlemskort och dela ut i samband med entréerna.

En egen klubborkester på tolv man bildades under ledning av Lasse Johanson (pianist i Whisperings storband), en orkester som sedan debuterade på klubbens fjärde dansafton. Och på en klubbafon i januari 1937 spelade en kvartett bestående av Harry Hall-

Filip Andersson, initiativtagare till Syncopation Club III Örebro.

din, bariton- och tenorsax, Lasse Johanson, piano, Knutte Borg, gitarr och Olle Johanson, trummor.

Vid en av danskvällarna uppträdde klubbmedlemmar målade till »komiska negrer« (Percy och Blackie), som utförde »nägra musikaliska attraktioner«. Vid ett annat dans-tillfälle ordnades med kabaré med en hastigt ihopkommen Grönköpings musikkår på tio man.

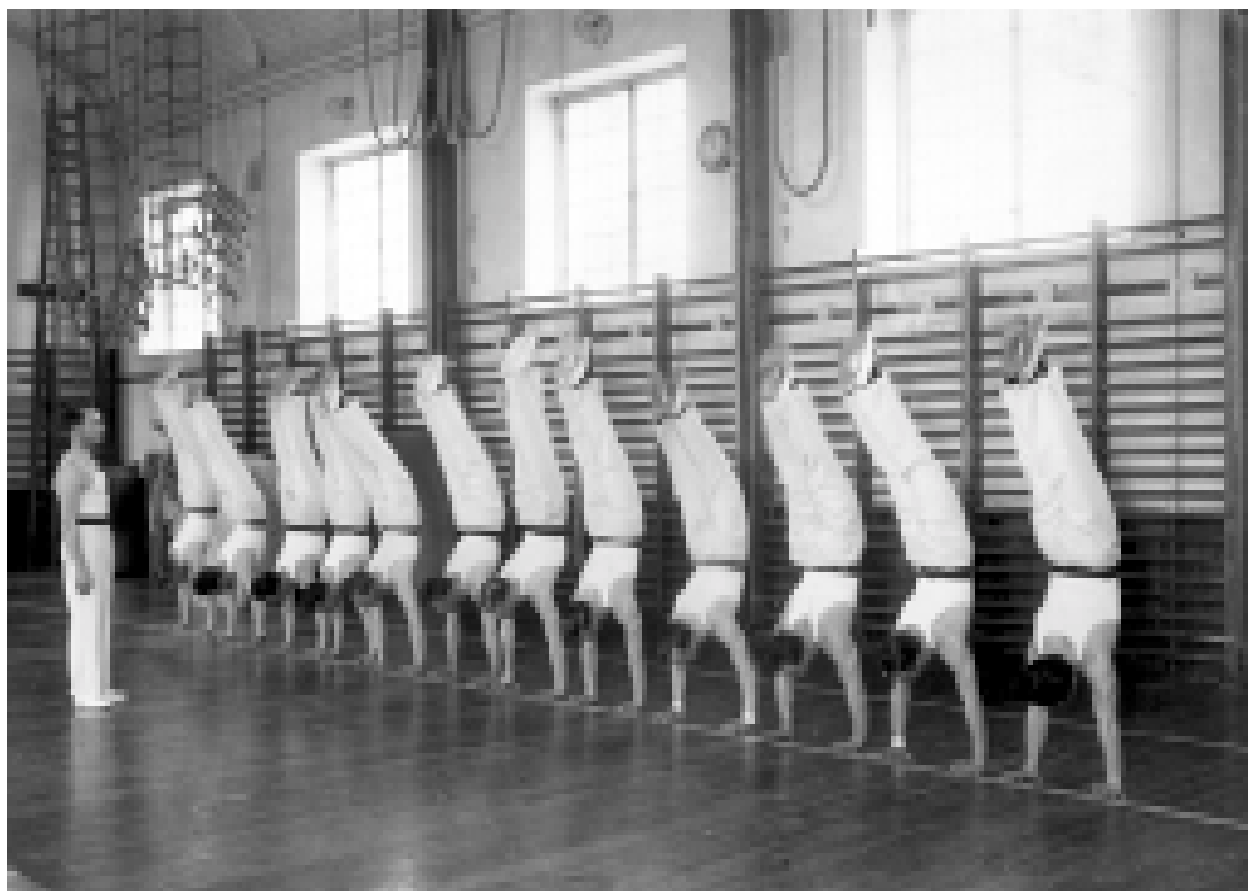
En av medlemmarna i Syncopation Club var Lars Resberg, som sedermera blev medarbetare i musiktidningen Estrad och ordförande i Svenska jazzklubbarnas riksförbund. En annan var saxofonisten Carl-Henrik Norin, som 1938 kom till stan från Luleå för att läsa till ingenjör på Teknis.

Hösten 1939 bröt kriget ut och klubbens verksamhet kom aldrig igång igen efter den sedvanliga sommarvilan. Medlemmarna blev inkallade och föreningslivet gick i stå. Klubben kom visserligen igång igen på våren 1944, men bara för att formellt upplösas och för att auktionera ut klubbens inventarier.

Jazzintresset kanaliserades i stället till nya klubbar: Basin Street Club, Musikernas jazzklubb och Birdland Club, men det är en annan historia.

Bo E I Fransson

Gymnastik på nykter kaluv!?

Athenatruppen i aktion 1939.

Hur skapar man en förstklassig gymnastiktrupp om kravet är att gymnasterna ska vara nykterister? Det går inte, resonerade en grupp manliga gymnaster inom Godtemplarnas gymnastik- och idrottsförening och samlades en vårkväll 1936 på Molins Café i Örebro för att bilda en ny, ur nykterhetssynpunkt mindre strikt gymnastikklubb.

Godtemplarrörelsen ställde nämligen kravet på sina gymnaster att de skulle vara organiserade nykterister. Men detta ansåg den skara som var samlad på arbetarkaféet på Fabriksgatan var att begränsa rekryteringen av nya medlemmar. Dessutom för-

sämrade det möjligheten att skapa gymnaster av rang. Så nu hade de bestämt sig för att bilda en egen, från nykterhetsrörelsen fristående gymnastikförening, Gymnastikklubben Athena.

Och att klubben verkligen utvecklade en ypperlig gymnastiktrupp framgår inte minst av ett referat i Östgöta-Korrespondenten redan sommaren samma år. Athena besökte Motala i samband med att Östgötadistriktet av Sveriges godtemplares ungdomsförbund firade sitt 25-årsjubileum och visade där upp »det bästa i gymnastikväg, som hittills setts i Motala«. »Deltagarna excellerade i det ena svåra numret efter det andra«.

Men säg den lycka som varar för evigt. Efter bara några år stod det klart att den gymnastiska standarden i klubben var i sjunkande, inte minst pga klubbens ringa medlemsantal. Av den anledningen inleddes underhandlingar med Gymnastikföreningen Gymn, som omfattade endast kvinnliga medlemmar, och som i november 1938 ledde till att föreningarna gick samman. Därmed steg medlemsantalet i Athena i ett klubbslag från 47 till 82. I början av 40-talet utökades klubben ytterligare genom en sammanslagning med Örebro kvinnliga gymnastikförening.

Dessförinnan, 1939, hade klubben uppvaktat drätselkammaren

B-Föreningsbrev

Avsändare:
ArkivCentrum Örebro län
Nikolaigatan 3
702 10 ÖREBRO

och fått gehör för ett förslag om att bygga en gymnastikanläggning vid det nyuppförda Gustavsviksbadet. Under mottot Hälsa, kraft och mod ordnades där sedan välbesökt allgymnastik måndagar och torsdagar, en ny form för propaganda och gymnastikutövande. Och allgymnastiken gjorde succé. Upp till 250 amatörgymnaster kunde falla in i ledet när ledaren Sven Johansson klappade takten till sprängmarschen som inledde övningskvällarnas program.

Sex år efter starten var åtta avdelningar i verksamhet inom Gymnastikklubben Athena. Den utåtriktade verksamheten bestod, förutom allgymnastiken, av uppvisningar och tävlingar.

Athena levde vidare 1900-talet ut, om än med allt mer avtagande aktivitet, men orkade inte över millennieskiftet och har nu sällat sig till skaran av folkrörelseorganisationer som tillhör förflutenhetens tid.

Bo E I Fransson

ArkivCentrum Örebro Län

Folkrörelsernas Arkiv i Örebro Län
och Örebro Läns Företagsarkiv
i samarbete

Nikolaigatan 3 • 702 10 ÖREBRO
Tfn 019-611 29 00 (även texttfn)
Fax 019-611 81 20

E-post:
arkivcentrum@arkivcentrum.t.se
Internet: www.arkivcentrum.t.se

Öppet måndag, onsdag-fredag
kl 08.30-17.00
och tisdagar kl 08.30-20.00

Graciösa flickor i Gymnastikklubben Athenas grupp av 11-16-åringar år 1945.

Stora Döden lockade

Den 25 januari var det fullt hus på ArkivCentrum. 120 personer hade kommit för att höra den unge historikern *Dick Harrison* föreläsa om Digerdöden. *Harrison*, som i december erhöll Augustpriset för sin bok *Stora Döden*, höll en medryckande och kunskapsrik föreläsning om den katastrof som hemsökte Europa i mitten av 1300-talet. Mellan 30 och 40% av Europas befolkning dog under den svåra pesten! Orsakerna till den upptäcktes av brittiska forskare först under 1890-talet. Föredraget följdes av en livlig diskussion där likheten med vår tids stora farsot, aids, bl a diskuterades. Katastrofernas tid är inte förbi, menade *Harrison*.

Dick Harrison, vars föreläsningen kan avlyssnas på ArkivCentrums hemsida.